

Intervjuu maailmakuulsa saksa folkloristi Rolf Brednichiga*

Ave Tupits

Palun rääkige mõne sõnaga sellest, kuidas Te folkloori enda jaoks avastasite.

See kõik algas juba kooliajal. Mul oli üks õpetaja, kes oli ühtaegu ajaloolane, germanist ja arheoloog. Tema tegi mind nende kolme teadusharu – ajaloo, arheoloogia ja kirjandusega – tuttavaks. Noore tudengina hakkasin ma koguma pärimust oma pereliikmetelt ja kohalikelt elanikelt. Ja kui ma ülikooli läksin, otsustasin õppida põhiainena folkloristikat ning germanistikat, teoloogiat ja ajalugu kõrvalainetena. Minu õnneks töötas meil Mainzi ülikooli juures teadlane, kes oli tol ajal doktor, noor mees, ja temast sai minu doktoritöö juhendaja – see oli Lutz Röhrich, üks rahvajutu-uurimise klassikuid. Nüüdseks on ta 85-aastane. Ta juhendas mu doktoritööd ja hiljem ka mu habilitatsioonitööd. See tähendab, et ma olen saanud hariduse võrdleva koolkonna ehk nn soome koolkonna vaimus. Oma doktoritöö kirjutasin ma saatuse kujutamisesst Euroopa folklooris.

Mis on olnud Teie põhilised huvivaldkonnad?

Rahvajutu-uurimine, eriti just võrdlev rahvajutu-uurimine, samuti igasugused keeled. Pidin külastama kõiki Euroopa arhiive, et oma töö jaoks materjali leida ja hakkasin keeli õppima. Minu esimene töökoht oli Freiburgis rahvalauluarhiivis ning tollane arhiivijuhataja veenis mind õppima aina rohkem keeli, kuna võrdlevas balladiuurimises on vaja aru saada erinevate maade tekstidest. Niisiis oli mul võrdleva koolkonnaga tugev kokkupuude. Loomulikult tahtsin ma töötada iseseisvalt, mitte olla Freiburgis lihtsalt Lutz Röhrichi parem käsi. Siis, minu neljakümnendate eluaastate keskel, kutsuti mind Göttingeni Ülikooli – linna, kus asub *Enzyklopädie des Märchens* (Müinasjutuentsüklopeedia), ajakiri Fabula, suur kultuurantropoloogia instituut.

Seal töötasin ma üheksateist aastat professorina. Selline on minu taust. Kui minust oli saanud emeritprofessor, sai mu abikaasa antropoloogiaprofessori koha Victoria ülikoolis Wellingtonis Uus-Meremaal. See on põhjus, miks kolisin viis aastat tagasi Uus-Meremaale. Aga ma olen endiselt muinasjutuentsüklopeedia toimetaja, samuti ajakirja *Fabula* toimetaja – seda kõike saab ilma raskusteta teha elektroonilisel teel. Kord aastas käin ma Göttingenis, et asju ajada ja oma kaastöötajatega rääkida. Kuid kõik ülejäänud toimub interneti kaudu, e-posti kasutades.

Mis meeldib teile kõige enam ajakirja *Fabula* tegemisel?

Mul on võimalus olla kursis uusimate trendidega rahvajutu-uurimises, sest minuni jõuavad esimesena kaastööd kogu maailmast ja meie toimetuskollegiumi liikmed otsustavad, mida avaldada ja mida mitte. Käime alati ajaga kaasas, teame täpselt, mis folkloristikas toimub. Näiteks mõne aasta eest hakkasin ma panema kokku teemanumbreid, mis annab mulle võimaluse inimestega suhelda. Niisugust koostööd tehes valmis mul just erinumber kuulsast Taani kirjanikust Hans Christian Andersenist tema 200. sünniaastapäeva puhul. Niisiis pean inimestega suhtlema, kontakte looma, iga nädal vestlema aina uute autoritega. See on paras proovikivi, vahetevahel tekitan endale vaenlasi, kuna ma pean inimestele ära ütleva. Või vähemalt andma artikleid tagasi, et autorid neid täiendaksid, ümber töotaksid jms. Kuid sellegipoolest on see tore töö. Ma ei tea, kaua mul tuleb seda veel jätkata, sest ma pole suutnud leida endale mantlipärijat. Tahtsin sellest tööst loobuda, aga ajakirja väljaandja veenis mind jätkama. Näiteks valisin ma käesoleva kongressi ettekannetest umbes kaksikümmend *Fabulas* avaldamiseks. Üks number tuleb vanematelt osalejatelt, headelt sõpradelt ja kolleegidelt, kes on esitanud konverentsil olulisi mõtteid, ja teine nooremalt, esmakordselt avaldatud uurijatelt – uued vaatenurgad, uued teooriad, uued välitööd, uued ideed.

Mõne päeva eest ütlesite, et olete üks vanemaid ISFNRI liikmeid ja olete osalenud peaaegu kõikidel kongressidel.

Mis puudutab pärast viimast sõda toimunud, siis nii see tõesti on, välja arvatud kongress, mis peeti Mysore'is, Indias. Tartu kongress on mul kümnend. 41 aastat tagasi osalesin 1959. aastal esimesel sõjajärgsel konverentsil Kielis ja siis Kopenhaagenis. Kohtasin esmakordselt kõiki kuulsaid inimesi, kes nüüdseks on juba kaua meie hulgast lahkunud: Archer Taylorit ja Stith Thompsonit, ka kuulsat folkloristika ja võrdleva kirjanduse professorit Walter Andersoni Tartust. Nad kõik tulid Kieli kokku, see oli vägev üritus. See oli

Foto 1. Rolf Brednich. Andres Kuperjanovi foto 2007.

üks elu suursündmusi. Seal ma nägin, et nemad moodustavadki selle teadusharu, et seda tööd ei tee mitte ainult minu juhendaja, vaid see on terve teadusharu. Ja et nad kõik tunnevad üksteist, et see on terve võrgustik. Sel korral ma andsin ka oma esimese teleintervjuu. Ma olin noorim osaleja ja minu kõrvale pandi vanim osaleja, üks Horvaatia daam. Kõik pidid vait olema, sest toleaeagne kaamera oli väga tundlik. Mul on see väga hästi meeles. Me käisime ekskursioonil ja rahvas laulis bussides – kongressist osavõtjad! Tänapäeval oleks see mõeldamatu. Praeguse kongressi bussis ei tulnud see kellelgi pähegi. Aga tollel ajal oli see tavaline, palju tavalisem kui tänapäeval. Kielis esimesel konverentsil oli ainult 40 osalejat. Aga see oli suur sündmus.

Kas olete Tartu kongressiga rahul?

Jah ja ei. Jah sellepärast, et kohtasin siin vanu sõpru ja mul avanes võimalus kokku puutuda hulga noorte inimeste ja heade ettekannetega. Ei sellepärast, et ootasin rohkem modernsust, kuna kongressi pealkiri on “Teooria ja tänapäevased praktilised suundumused”, mis lubab eeldada, et just noored inimesed kasutavad seda võimalusena tulla välja ettekannetega ja süveneda uute meediate, eriti interneti uurimisse. Meil lõppes just sessioon interneti kohta

ja selgus, et ainult viisteist ettekannet puudutasid seda valdkonda. Ma ootasin, et neid on rohkem! Ma loodan, et siin on tulevikus arengupotentsiaali, kuna internet pakub palju võimalusi, mida folkloristid ei tohiks enam kauem tähelepanuta jätta või ignoreerida. Kavatsame pärastlõunal teha üldkoosolekule esildise selle kohta, et komitee ja president kaaluksid, kuidas oleks võimalik uusi materjale internetist talletada ja mõtleksid viiside üle, kuidas oleks võimalik internetifolkloori globaalselt dokumenteerida. Mitte ainult huumorit, vaid internetifolkloori, sest internetis on palju folkloori. Usun, et huvi selle vastu tulevikus kasvab. Hea algus on tehtud, aga sellest ei piisa.

Millise hinnangu annate folklooriuurimise hetkeseisule Saksamaal?

Pärast seda, kui ma emeriteerusin, tekkis mul tunne, et folkloristika kui teadusharu on jõudmas kriisi. See on üsna selgelt näha – sellest ajast, kui lahkusin Saksamaalt Uus-Meremaale, on juba neli olulist ametiposti tühjaks jäänud ja tõenäoliselt see protsess lähiaastatel jätkub või läheb olukord veelgi halvemaks. Selle põhjuseks on asjaolu, et Saksamaal puudub ühine seisukoht, mis on folkloor. Seda näitab ilmekalt kasutuselevõetud terminoloogia ja see, kuidas erinevad instituudid ennast nimetavad. Pole enam folkloori mõistet kui sellist, igaüks läheb eri suunas. Minu instituudi nimetus oli folklooriinstituut ja nüüd nimetatakse seda kultuuriantropoloogia ja Euroopa etnoloogia instituudiks. Veel on loodud nimetusi, nagu empiiriline kultuuriteadus ja muud. Puudub ühtne aluspõhi. On küll *Deutsche Gesellschaft für Volkskunde*, mis korraldab iga kahe aasta järel konverentsi, aga kui te heidate pilgu selleaastasele Dresdeni konverentsile, siis te ei leia sõna “folkloor” enam mitte üheski neist viiekümnest ettekandest, mida konverentsil peeti. Niisiis, teadlased distantseeruvad iseenda teadusharust ja selle terminoloogiast, sõnavara laenatakse naaberdistsipliinidelt ja folkloristika kui teadusharu seab ennast ohtu sisemiselt laiali laguneda. Oht ei ähvarda mitte ainult väljastpoolt, vaid juba sisemiselt puuduvad väljavaated kestma jääda. Tahetakse olla erinev, tahetakse liikuda uutes suundades ja iga instituut, olgu see Göttingenis või Freiburgis või Münchenis, tahab minna oma suunas.

Kuidas olukorda võiks muuta paremuse suunas?

Kahjuks pean ütleva, et see erosiooniprotsess on alanud juba hulk aega tagasi, kuid see on toimunud aeglases tempos, nüüdseks aga on saavutanud sellise kiiruse, et see valmistab mulle lausa piinlikkust. Ma vaatan toimuvat Uus-Meremaal ja ütlen endale, et mul ei ole selle protsessiga enam mingit pistmist. Kuid on kurvastav näha, et juured, millest ma ise olen alguse

saanud, on maamunalt kadumas. Seega oli mul piisavalt põhjust, et siia tulla, see andis mulle võimaluse viibida tõelises folkloristikas. Mõisted *folkloor* ja *folkloristika* on siin jätkuvalt tavapärase kasutuses, need ei ole sõnad, mida tuleks vältida. Niisiis tundsin ennast Tartus koduselt. Saksa maal ma ennast tõepoolest enam eriti koduselt ei tunne.

Milline on teie arvates folklooriuurimise hetkeseis maailmas?

Globaalses plaanis võib öelda, et Ameerikas kui ühel folkloristika 20. sajandi kodumaadest, on olukord samasugune. Ametipostid kaovad. Eriti rahvajutu-uurimises pole piisavalt noori inimesi, kes suudaksid vanu asendada. Ja kui mõelda veel laiemalt, siis umbes viiekümne aasta pärast polegi folkloristikat enam olemas, sellest on siis saanud antropoloogia, ajaloolise antropoloogia osa. Folkloristika kaotab oma nime ja identiteedi, kuna seda ümbritseb terve rida teadusharusid, mis tegelevad samade asjadega. Mõned teevad seda paremini kui folkloristika. Ma ei välista, et mõned viimased selle teadusharu kantsid, nagu teil siin või näiteks Soomes jäävad alles, aga erosiooniprotsess jõuab kõikjale. Eelmistel konverentsidel oli meil osalejaid kõikjalt Ida-Euroopast, nüüd aga pole ühtegi horvaati, ühtegi serbi, on ainult üks daam Kreekast. Pole ühtegi inimest Albaaniast, Rumeeniast. Varem olid need ühed folkloristika kantsidest. Haihtunud pole ainult inimesed, haihtunud on ka instituudid. Kogu maailmas on folkloristika vastutuulte keerises..

* Vestlus leidis aset 31. juulil 2005. aastal 14. ISFNR-i kongressil Tartus.

Summary

Interview with Rolf Brednich summarizes his views and memories on his interest and career in folkloristics, participations in the ISFNR Congresses and an evaluation of the situation of folkloristics in Germany and abroad.